

Žďárská kronika (Cronica Domus Sarensis)

Kronika byla sepsána žďárským mnichem Jindřichem Řezbářem někdy kolem roku 1300. Rukopis byl objeven až v roce 1853, kdy byl získán v Bratislavské univerzitní knihovně. Do té doby bylo dílo zcela neznámé. Stala se základním pramenem pro poznání a vyličení počátků kláštera a města Žďáru.

Žďárská kronika vyšla v roce 1875 v českém překladu od Josefa Truhláře jako součást *Pramenů dějin českých* vydané Josefem Emlerem. Toto vydání bylo přístupné jen v odborných vědeckých knihovnách. V roce 1964 vznikl nový překlad od Rudolfa Mertlíka v edici Jaroslava Ludvíkovského a tímto se kronika stala dostupnou širší veřejnosti.

Problém autorství: Kronika byla vytvořena Jindřichem Řezbářem. Dříve byl Jindřich Řezbář, vlivem Josefa Emlera, ztotožňován s rakouským Němcem Jindřichem Heimburským, autorem *Letopisů českých (Chronica Bohemorum)*. Oba Jindřichové měli několik společných znaků. Například uvádějí týž rok svého narození 1242 a obě díla, *Letopis český* i *Žďárská kronika*, končí rokem 1300. Na druhou stranu jsou zde podstatné rozdíly, na něž upozornil Jaroslav Ludvíkovský v úvodu k Žďárské kronice.

Život autora: Jindřich Řezbář se narodil roku 1242, byl synem německého kameníka a stavitele Ekwarda. V roce 1257 se Jindřich se svým otcem a matkou přestěhoval do Žďáru nad Sázavou, kde se otec podílel na stavbě cisterciáckého kláštera. Jindřich vstoupil do řádu jako novic (1259 – 1262) a roku 1263 dosáhl prvního stupně svěcení (podjáhentství). V roce 1268 odešel z kláštera. V době, kdy pobýval mimo klášter, o něm nemáme žádné dochované zprávy. Roku 1294 se vrátil a byl znovu přijat do kláštera. Kromě psaní kroniky, maloval a vyřezával chórové lavice (odtud „Řezbář“),

Kronika: Je psána latinsky, některé části jsou zpracovány časoměrným hexametrem (šestistopý verš, střídání krátkých a dlouhých slabik, přemíra spojek, zájmen a jiných částic). Kronika pojednává o okolnostech založení a o prvních dobách existence cisterciáckého kláštera ve Žďáru (od roku 1252 do roku 1300). Nejdříve se vypráví o nezdařeném pokusu Jana z Polné založit cisterciácký konvent v Nížkově, o rodu Přibyslava z Křižanova, který posléze zakladatelské dílo předal svému zeti Bočkovi z Obřan (znojemský purkrabí, dokončil založení kláštera ve Žďáru), o příchodu prvních řeholníků, o životě kláštera za prvních opatů, o jednotlivých klášterních a chrámových stavbách. Žďárská kronika je kromě české kroniky Dalimilovy jediným středověkým a tedy soudobým literárním pramenem, který přináší informaci o sv. Zdislavě z Lemberka, české svätici, která údajně vzkřísila pět mrtvých, starala se o chudé a podporovala kláštery. Byla to jedna ze tří dcer Přibyslava z Křižanova a jeho manželky Sibily. Kronikář se také zmiňuje i o českých dějinách 13. století. Píše o válečné při (1260) mezi Přemyslem Otakarem II. a uherským králem Bélou IV. Je popsána Otakarova korunovace a jeho druhý sňatek s Kunhutou Uherskou. Dále vypráví stručně o zlých létech po smrti Přemyslově. Kromě toho Kronika informuje o počátcích někdejší vsi, pozdějšího městečka a dále města Žďáru (nad Sázavou).

Kronika je pro nás důležitým pramenem pro studium kolonizace a šlechtické genealogie ve druhé polovině 13. století. V některých pasážích Řezbář čerpal z *Letopisů českých*. Kronika kláštera Žďárského je jednou z mála památek tohoto období, jíž se dostalo důkladnějšího rozboru po literárněhistorické stránce.

Cronica Domus Sarensis minor (Menší kronika kláštera Žďárského): Není to klášterní kronika, nýbrž genealogie pánů z Kunštátu, z něhož pocházel Jiří z Poděbrad, končící rokem 1511.

Literatura:

Ludvíkovský, Jaroslav: *Cronica Domus sarensis: maior et minor*. Brno 2003. Nechutová, Jana: *Latinská literatura českého středověku do roku 1400*. Praha 2000.